

Design Innovation Updates

2026 #2

Bloeiende
Planeet

‘Circulariteit en
duurzaamheid vragen
een verandering van
onze cultuur.’

Haiko Huvenaars
Systeemdenker en
cultureel ondernemer

Doris Hondtong
Circulair productontwerper
en onderzoeker

Powered by CLICKNL

Design Innovation Updates

De Design Innovation Updates bieden inspiratie en handvatten om jouw ontwerpkracht te verdiepen.

Aan de basis van de Updates staan de CLICKNL Design Innovation Sessions, gehouden tijdens de Dutch Design Week 2025.

2

Circulaire ketens door kleine stappen en grote verhalen

3

Een bloeiende planeet vraagt dat we stoppen met lineaire ketens die eindigen op de afvalberg. Hiervoor zijn circulaire waardeketens nodig, die zorgen voor hergebruik van grondstoffen en producten die lang meegaan. Maar als overconsumptie meer oplevert en weggooien makkelijker blijft, hoe veranderen we dan ooit?

In deze Design Innovation Update zoomen we in op de potentie van verandering in de textiel- en kledingindustrie. We leren hoe grote verhalen onze cultuur kunnen inspireren, en hoe modeontwerpers nu al kleine stappen kunnen zetten.

Cultuurverandering vanuit waardering van onze omgeving

Haiko Huvenaars

Wat is in een cultuur normaal? En hoe kunnen die normen veranderen, als blijkt dat de huidige situatie onhoudbaar is? Systeendenker en cultureel ondernemer Haiko Huvenaars deelt met schrijver Twan Eikelenboom hoe hij geïnspireerd raakte om zich in te zetten voor een circulaire textielindustrie, en hoe andere culturen ons kunnen inspireren om onze kleding – en onze omgeving – weer te leren waarderen.

Haiko ontwikkelde met Lex Raijmakers Candour.Digital: een digitaal statiegeldsysteem voor circulaire mode. Is initiatiefnemer van platform Textalk. En werkte afgelopen jaar als directeur van New Order of Fashion LAB met internationale toptalenten op het gebied van regeneratieve mode.

Wat was de start van jouw reis als ondernemer? En waarom ben jij je in gaan zetten voor een circulaire kledingindustrie?

'In de zomer van 2019 zat ik in een dilemma. Ik werkte tijdelijk als supply chain-coördinator bij ASML en kreeg het advies een master te halen, zodat ik daar later door zou kunnen groeien. Ik weet nog dat ik in de bibliotheek van Tilburg zat, en concludeerde dat ik vooral zo snel mogelijk aan de slag wilde.

Ik besloot toen alles op te schrijven: waar ik stond, wat ik wilde en vooral waar mijn nieuwsgierigheid naar uitging. Ik had altijd al een brede interesse, zat vol met ideeën en was in mijn vrije tijd al meermaals met verschillende concepten bezig geweest. Ik wist alleen nog niet wat er zou gebeuren als ik een van die ideeën eens echt prioriteit zou geven.

In diezelfde tijd stond mijn Instagram-feed vol met berichten over de bosbranden in Brazilië. We vroegen ons massaal af hoe het kon dat de longen van onze aarde afbrandden. Ook ik voelde dat ik niet stil kon blijven zitten. De conceptontwikkelaar in mij kwam toen op het idee om t-shirts te maken, waarvan de winst naar herbebossingsprogramma's zou gaan.

Wat ik wilde, is dat het niet om de verkoop van het t-shirt zou gaan. Ik wilde ontwerp en het voorwerp gebruiken om een urgent verhaal te vertellen. In ontwikkeling en productie stuitte ik echter al snel op het probleem dat de kwaliteit van de productsamples die ik binnenkreeg niet goed was. Ook was het niet duidelijk waar de materialen vandaan kwamen – en of de productie niet ten koste ging van mens en natuur.

Vanuit dat idee om iets concreets te maken van goede kwaliteit, en te zorgen dat het

6

Candour: Digital-oprichters Haiko Huvenaars en Lex Raijmakers – Foto: Koen van Santvoort

7

'Ik hoop dat we met elkaar het gevoel krijgen dat we genoeg hebben. Dat we tevreden zijn met minder kleding, die wel van hoge kwaliteit is, rechtvaardig geproduceerd, en recycle- en repareerbaar is.'

Jos Vlugter, Partners for Innovation

'Ik vraag me soms af waar we moeten beginnen! Ik denk dat bedrijven en ontwerpers de manieren waarop we produceren fundamenteel moeten veranderen. Daarvoor is samenwerking tussen landen en bedrijven essentieel, zonder dat er een direct winstogmerk achter zit.'

Lila Maciel

'Minder praten. Meer doen. We hebben ontwerpstrategieën nodig vanuit het perspectief van de gebruiker, gecombineerd met artistieke inbreng.'

Malou Beemer, Atelier Mlou

'Circulaire businessmodellen zijn de toekomst, maar zijn consumenten bereid de prijs te betalen?'

Pieter van Kessel, Circular Textile Days

product niet bijdraagt aan verergering van de situatie, ben ik onderzoek gaan doen naar de kledingindustrie. Ik leerde dat er vrijwel geen andere industrie is waar overconsumptie tot zulke grote problemen leidt, zowel op ecologisch als sociaal gebied.

Sinds 2019 heb ik wel ambitieuze doelstellingen van kledingmerken en overheden gehoord. De situatie is – mede door de impact van corona – alleen nog te weinig verbeterd, en in sommige gevallen zelfs verslechterd. Dit terwijl de urgentie voor verandering groter is dan ooit.

Wat is er volgens jou nodig om tot verandering in de mode-industrie te komen? Wat kunnen overheden en ontwerpers hierin doen?

'Overheden kunnen door beleid ontwikkeling van circulaire waardeketens ondersteunen. Wat hierin ten eerste belangrijk is, is dat beleid ruimte voor experiment creëert. We weten dat verandering nodig is, maar we weten bijvoorbeeld nog niet hoe we economie en ecologie samen kunnen brengen in een duurzaam businessmodel. Er zijn gebaande paden voor traditionele startups, maar die werken niet voor circulaire startups omdat ze niet hoofdzakelijk economisch gedreven zijn.

Ten tweede kunnen overheden een gelijk speelveld afdwingen. De massa die nodig is voor een circulaire economie bereik je onder andere door eerlijke regels, waardoor iedereen in de industrie hetzelfde spel moet spelen. Zolang kapitaalkrachtige partijen als SHEIN en TEMU

niet de sociale en ecologische impact mee hoeven te nemen in hun prijs, delven circulaire startups en bedrijven het onderspit.

Echte verandering komt voor mij alleen niet voort uit regelgeving of beloftes van de industrie. Overheden kunnen verandering aanjagen. Bedrijven kunnen doelen stellen. Maar als de tijdgeest verandert zoals we met corona hebben gezien, dan verdwijnen goede intenties weer.

Wat dit voor mij laat zien is dat circulariteit en duurzaamheid vooral een verandering van onze cultuur vragen. Om wat wij normaal vinden om te kopen. Waar we met elkaar over praten. Wat we mooi en lelijk vinden. Welke waarde we aan onze kleding hechten. En daarin zijn ontwerpers en kunstenaars met hun ontwerp- en verbeeldingskracht essentieel.

Zij praten ook niet alleen over circulariteit, maar over regeneratie. Regeneratie daagt de kern van het probleem uit, en stelt de vraag hoe we fundamenteel anders kunnen leven en werken. Het gaat daarmee niet om het herschrijven van de regels van het spel: het gaat om het spelen van een heel nieuw spel.

Dat nieuwe spel vraagt een renaissance op sociaaleconomisch vlak, waardoor we op nieuwe manieren leren kijken naar onszelf, elkaar en de wereld. Maar om dat nieuwe spel te leren spelen is ook hier weer de vrije ruimte voor experiment nodig, waarin pionierende ontwerpers, kunstenaars en ondernemers samen leren hoe cultuurverandering – mede

door inspiratie te putten uit andere culturen – tot stand kan komen. Het afgelopen jaar heb ik bij New Order of Fashion gezien hoe waardevol zo'n ruimte is.

Het zijn namelijk de pioniers die aantonen dat onze cultuur niet zo hoeft te zijn als die nu is. Dat een regeneratieve modesector veel meer georiënteerd kan zijn op lokaal maken, repareren en gebruiken – en een herwaardering van het ambacht. En dat we in lijn daarmee de spullen in onze omgeving weer leren koesteren en waarderen.'

Waarom staat cultuur voor jou centraal in verandering van systemen? En welke cultuur inspireert jou in de mode- en textieltransitie?

'Wat ik inspirerend vind, is hoe cultuur vormt waar we mensen als groep waarde aan hechten. Dan kun je denken aan de fietscultuur in Nederland. Voor ons zijn fietspaden heel normaal, we zijn ermee opgegroeid en we zouden niet zonder kunnen.

De Nederlandse fietscultuur inspireert op zijn beurt weer andere landen. Kijken we naar textiel, dan vind ik het inspirerend om naar inheemse culturen in Midden-Amerika te kijken. Voor hen heeft katoen een religieuze lading. Het wordt gezien als een product van de voorouders. Ze zijn zich ervan bewust dat er zonder regen geen katoenplant is. En ze begraven de doden in katoenen lakens. Katoen wordt zo in alle levensfasen gewaardeerd.

8

'Het is goed als de industrie niet alleen duurzamer, maar vooral ook persoonlijker wordt. De consument – en het verhaal van de consument – deel maken van het proces, kan ertoe leiden dat we met z'n allen beter zorgen voor ons textiel.'

Kimberly van Dusschoten, NewTexEco

'Je kunt anderen inspireren, door de keuzes die jij maakt te delen. Als de meerderheid het anders gaat doen, ontstaat cultuurverandering.'

Jorien Nijmegen, Let's Go Circular

9

'We moeten werken aan meer verbinding en begrip van onze impact op de afvalcrisis in het Globale Zuiden, en ons afvragen wat zij nodig hebben en hoe we ze kunnen ondersteunen.'

Amy Kerr, Saxion-lectoraat Sustainable & Functional Textiles

'Voor textiel-naar-textiel gerecyclede garen en granulaat moeten we onze afvalstromen combineren. Ook is volume in recyclingfabrieken en inzicht in textieloorsprong en -componenten nodig.'

Marie-Renee de Bruijn, Artex

New Order of Fashion – Foto: Recharad Motieram

Zet dat af tegen de consumptiemaatschappij, waarin het kopen van kleding is gereduceerd tot een oppervlakkige handeling. Een handeling die je niks zegt over waar een grondstof vandaan komt, en waar het lijkt alsof katoen vanzelf een product wordt. De culturen kunnen niet verder uit elkaar liggen, maar het is juist het contrast dat me hoopvol maakt. Het laat me zien dat onze huidige cultuur niet zo hoeft te zijn. En dat we verloren wijsheden ook weer kunnen hervinden.

Ik wil wel benadrukken dat ik niet terugwil naar vroeger. Wat ik bedoel is dat we door eerst te kijken naar culturen in het verleden, vervolgens weer stappen vooruit kunnen zetten. Zoals een pijl en boog: je trekt eerst het draad naar achter, waardoor de pijl naar voren kan schieten.

Onze manier van leven is niet de beste en we hebben andere culturen nodig die

ons helpen herkalibreren, zodat we niet ten onder gaan aan onze eigen grenzeloosheid. Als ontwerper kun je bijdragen aan cultuurverandering door via je werk verhalen te vertellen, waardoor we andere culturen leren kennen. Door jouw werk kan iemand erachter komen dat ze een andere keuze kunnen maken. Daar begint cultuurverandering.

Als inwoner van Tilburg vind ik het dan ook geweldig als ik iets kan dragen dat door een lokale ontwerper gemaakt is. Ik heb er dan een veel directere binding mee: ik koop niet alleen het product, maar ook het verhaal dat eraan vastzit. Lokale netwerken bieden zo tegenwicht aan de volumes en snelheid van de mondiale mode-industrie, en vooral: het lokale vormt en inspireert het mondiale, in plaats van andersom.' ●

‘Je ziet in de kledingindustrie de macht van een gevestigde orde, die gigantische hoeveelheden kleding over ons uitstrooit. Circulaire makers komen daar moeilijk tussen. Verandering is mogelijk, maar begint bij ons gedrag. Maar met welk ander verhaal kunnen we zorgen dat mensen andere keuzes maken? In de Agenda Ontwerpkracht benoemen we daarom de rol van de mens in transitie.’

Bart Ahsmann, CLICKNL

‘Een kwaliteit van ontwerpers is dat ze mensen willen leren begrijpen. Ze vragen zich bijvoorbeeld af wanneer iemand iets gaat gebruiken, maar ook wanneer niet. Ze zetten tools, werkvormen en nieuwsgierige vragen in om alles boven tafel te krijgen, en gebruiken de input van mensen om circulaire producten en processen te ontwerpen. De ontwerper gaat daarbij niet op de stoel zitten van de ander, of werken vanuit aannames. Het gaat om het begrijpen van gedrag.’

Mieke Dols, CLICKNL

Praktische tools voor een circulaire modesector

Doris Hondtong

Textiel-naar-textiel recycling is zeer complex, onder meer omdat één product vaak bestaat uit vele materialen, die ook nog eens met elkaar verweven zijn. Het doel van T-REX Project was om met dertien partners een blauwdruk te maken voor een circulaire waardeketen, die in de Europese Unie kan werken.

Circulair productontwerper en onderzoeker Doris Hondtong was nauw betrokken bij T-REX Project. Ze deelt haar ervaringen in het bouwen aan een circulaire waardeketen. En vertelt hoe ze de lessen hebben vertaald naar handzame richtlijnen, waar je als ontwerper vandaag al mee aan de slag kunt.

'Mensen die circulaire producten ontwerpen en ontwikkelen zullen denk ik wel herkennen dat je dit niet zomaar doet. Het moet echt een persoonlijke missie zijn. En dat is bij mij ook het geval. In het T-REX Project richtte ik mij onder meer op de vraag hoe we kleding zo kunnen ontwerpen en produceren dat het beter geschikt wordt voor textiel-naar-textiel recycling. Hoe introduceren we kleding op zo'n manier in het systeem, dat het gerecycled kan worden?

Goed om te weten is dat de focus van het project hier eerst niet zozeer op lag. Het is een inzicht dat gaandeweg ontstond. We realiseerden ons dat de input in de waardeketen essentieel is als je later wilt recyclen. Het klinkt logisch, maar als je shit erin stopt, komt er shit uit. Stoppen we er iets goeds in, dan komt er iets goeds uit.

Hierin zit een belangrijke rol voor ontwerpers, omdat het ontwerp van een product bepaalt wat er in de keten komt. Denk aan knopen en ritsen, maar ook de materialen die je combineert in een stof – denk aan polyester en katoen.

Toen we hiermee aan de slag gingen, viel het ons op dat er veel kennis hierover is – maar

dat ontwerpers deze nog niet kennen. Daarnaast hebben we gekeken naar bestaande richtlijnen, maar die waren allemaal vrij generiek. Het zijn niet echt handvatten die je als ontwerper in de praktijk kunt gebruiken.

Wij wilden daarom iets maken dat je echt toe kunt passen in jouw praktijk. Iets dat handzaam is en laagdrempelig te gebruiken. Vanuit T-REX Project hebben we daarom de Design Guidance opgesteld. Dit document geeft je de handvatten om kleding zo te ontwerpen dat het makkelijker gerecycled kan worden.

Om hiervoor te zorgen, hebben we de Design Guidance opgesplitst in twee delen. Het eerste deel focust op achtergrondkennis: de Knowledge Base. Hoe werkt de recycling-waardeketen? Hoe ziet deze eruit? En hoe kun je als ontwerper deze keten beïnvloeden?

Het tweede deel zoomt in op de details en wat ervoor nodig is om zo te ontwerpen dat textiel beter te recyclen is: de Design Toolbox.

We beginnen met de Knowledge Base omdat voor het vergroten van de recyclebaarheid enkele fundamentele ontwerpkeuzes nodig zijn.

'T-REX Project laat zien dat als je echte impact wilt bereiken, dat je ontwerpers de juiste kennis en gereedschappen moet geven om in hun dagelijkse praktijk slimme ontwerpkeuzes te kunnen maken.'

Lutz Walter, Textile ETP

'Oplossingen zijn niet altijd zwart-wit. Het voorbeeld van het elastaan laat zien dat als je de juiste hoeveelheid gebruikt, dat je de levensduur van kleding kunt verlengen en tegelijk kunt zorgen dat er geen impact is voor het recyclingproces.'

Kristel Holtmaat, ArtEZ / NewTexEco

'Zorgen dat een project educatieve waarde heeft is essentieel. Als je namelijk niet de achtergrondkennis hebt, zul je ook niet goed begrijpen hoe je op een goede manier anders kunt werken.'

Neffert Bernadina, Joline Jolink BV

'Deze aanpak laat zien dat je vanuit de theorie tot echte perspectieven voor de ontwerppraktijk kunt komen.'

Esmée Bakker, Partners for Innovation

Om die keuzes te kunnen maken, moet je bijvoorbeeld weten hoe het sorteerproces werkt. Of wat machines kunnen doen. Gebruik je meer dan drie materialen in een product? Dan scant de machine het niet meer. Zo leer je niet alleen wat de richtlijn is, maar ook waarom die er is.

In het maken van de Design Guidance stuiten we ook op dilemma's die ontwerpers in de praktijk tegenkomen. Hoe balanceer je bijvoorbeeld het ontwerpen voor recyclebaarheid, met het ontwerpen voor een langere levensduur van het kledingstuk? Allebei zijn namelijk belangrijk als je een circulair product wilt ontwerpen.

Een voorbeeld hiervan is de keuze voor materiaal in het mouwboord van een hoodie of sweater. Als je geen elastaan gebruikt, dan zullen de mouwboorden na verloop van tijd hun stevigheid verliezen. Tegelijk is elastaan lastig te recyclen. Maar wat wij hebben gemerkt is dat een beperkte hoeveelheid elastaan geen impact heeft op het

recyclingproces. Je kunt het dus wel gebruiken, maar in een goede balans.

Om te zorgen dat de Design Guidance in het recyclingproces kan werken, hebben we ook daadwerkelijk kleding gemaakt – in samenwerking met adidas. Zo kwamen we er bijvoorbeeld achter dat als we het recyclingproces in Europa willen organiseren, dat automatisering essentieel is. Denk aan machines die onder meer knopen en ritsen uit kleding kunnen detrimmen.

Wat T-REX Project me tot slot heeft geleerd is dat we nu al kleine dingen kunnen veranderen, die ervoor zorgen dat de circulaire industrie vandaag al dichterbij komt. En iedereen kan vanuit zijn of haar rol hieraan bijdragen. We weten dat circulariteit namelijk alleen werkt als iedereen in de waardeketen bijdraagt.

Misschien gaat het niet lukken voor alle producten, maar laten we beginnen bij de producten waar kleine stappen al een groot verschil maken. De Design Guidance helpt je daarbij.' ●

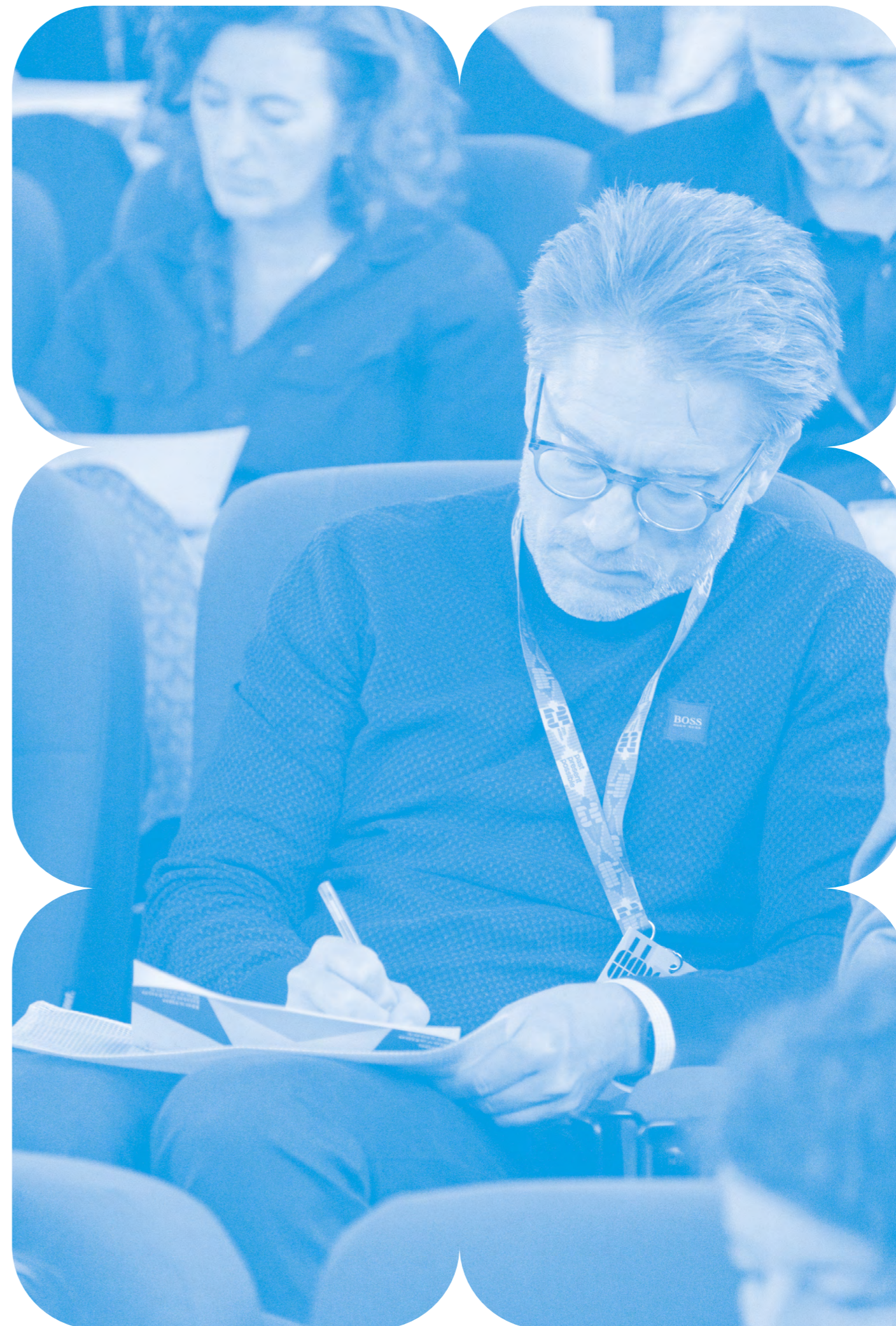

‘Het Actieplan Circulaire Textiel is een initiatief om de energie die er al is rond circulaire textiel samen te brengen. Het idee is om met ontwerpers, textielindustrie, overheid en wetenschap tot een overkoepelende aanpak te komen waardoor circulaire waardeketens dichter bij huis realiteit kunnen worden. Het plan zet een doel en een visie neer, maar stelt tegelijk de vraag aan betrokkenen: wat moeten we doen om beweging verder aan te jagen?’

Mieke Dols, CLICKNL

‘In het Actieplan Circulaire Textiel hebben we bewust een gelaagdheid aangebracht. Het is een ontwerpende aanpak op beleids- of systeemniveau. We presenteren namelijk geen definitief plan, maar een voorstel. Hoe het traditioneel gaat is dat we een regeling of plan presenteren, waarna consortia aanvragen kunnen doen en vervolgens een plan uitvoeren. Dat is niet wat we willen. We willen echt een beweging op gang brengen.’

Bart Ahsmann, CLICKNL

22
United Repair Centre – Foto: Barbara Kieboom

Versterk je ontwerpkracht

Verdieping en voorbeelden

Get It Mended – Foto: Mended

Op zoek naar inspiratie om jouw ontwerpkracht verder te ontwikkelen en in te zetten voor de leefomgeving?

Lees dan het artikel Ontwerpkracht Crossovers: Grassroots X Care & Repair, waarin mode-onderzoeker Elise van der Laan in gesprek gaat met chemicus en start-/scale-up-expert Anieke Wierenga.

Of doe inspiratie op aan de hand van een van de volgende voorbeelden, die bezoekers van de Design Innovation Sessions tijdens Dutch Design Week deelden.

24

SISTEM-NL – Foto: Research Team SISTEM-NL, Universiteit van Amsterdam

Nieuwe Liefde – Foto: Joline Jolink

1. Fashion Futures Lab [↗](#)

Initiatief dat werkt aan transformatie van de kledingindustrie naar een meer inclusief en duurzaam systeem, door de werelden van het Globale Noorden en Zuiden met elkaar te verbinden.

2. Loved Clothes Last [↗](#)

In dit boek geeft modeontwerper Orsola de Castro handvatten voor een duurzamere levensstijl, bijvoorbeeld door je kleding te repareren, opnieuw te dragen en nieuw leven in te blazen.

3. SISTEM-NL [↗](#)

Tijdens het wassen van kleding komen duizenden microvezels en microplastics vrij, waar een gedeelte van in de natuur terecht komt. SISTEM-NL onderzoekt met burgers hoe ze vrijkomen en hoe we uitstoot kunnen beperken.

4. Ketendoorbraakproject Circulaire Vloerbedekking [↗](#)

Producenten, groothandelaren, interieurbedrijven en verwerkers werken aan een circulaire vloerbedekkingsketen. Een uitkomst wordt een gids met richtlijnen voor materiaalgebruik.

5. CIRCO [↗](#)

Activeert met steun van de overheid ondernemers en creatieve professionals om producten, diensten en businessmodellen te (her)ontwerpen om vervolgens circulair te ondernemen.

6. Textile Fashion Center [↗](#)

Dit centrum van de Universiteit van Bõras biedt begeleiding, inspiratie en praktische ondersteuning voor de transitie van de textiel- en mode-industrie naar duurzaamheid en circulariteit.

7. Nieuwe Liefde [↗](#)

In de winkel van Joline Jolink in Rotterdam vind je Nieuwe Liefdes: tweedehands items die terug zijn gebracht door de vorige eigenaar. Klaar om door een ander geliefd te worden.

8. New Industrial Order [↗](#)

Kunstenaars, engineers, ontwerpers en ondernemers werken aan een nieuw systeem voor de mode-industrie, waarin elk kledingstuk na bestelling wordt gemaakt.

9. Repair Cafés [↗](#)

Gratis toegankelijke bijeenkomsten die draaien om het (samen) repareren van kleding, meubels, apparaten, fietsen, speelgoed en meer.

10. Mended [↗](#)

Online platform voor kledingreparatie, -vermaak en verkoop. Voor een langer leven van je kleding.

11. United Repair Centre [↗](#)

Helpt merken in Europa om de levensduur van hun kleding te verlengen met reparatieoplossingen van hoge kwaliteit.

12. Texperience Center [↗](#)

Producent van bedrijfskleding HAVEP deelt via dit centrum kennis en faciliteert uitwisseling tussen studenten, professionals en ontwerpers.

25

Colofon

Schrijver: Twan Eikelenboom

Beeldredactie: Gaya Cohen

Vormgeving: Thomas & Jurgen

Communicatie: Dominique Versteegen

Event- en portretfotografie: Kas van Vliet

Beeld is gebruikt met toestemming van makers en/of rechthebbenden, komt voort uit beschikbaar gesteld persmateriaal, of is beschikbaar gesteld met een CreativeCommons-, Publiek Domein- of Unsplash-licentie.

CLICKNL is niet verantwoordelijk voor content op externe websites waarnaar in deze Update wordt gelinkt.

